Seta

SUKUPUOLEN MONINAISUUDEN OSAAMISKESKUS

# Seksuaaliseen suuntautumiseen ja sukupuoli-identiteettiin kohdistuvat muutospyrkimykset

Rikkomaton – kielletään eheytyshoidot KAA 6/2023vp

# Eheytystoiminta?

- Seksuaalisen suuntautumisen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun muutospyrkimyksiin tai niiden tukahduttamiseen tai kieltämiseen kannustavaa toimintaa.
- Tavoitteena muuttaa yksilön ei-heteroseksuaalinen suuntautuminen heteroseksuaaliseksi tai trans- tai muunsukupuolisuus cis-sukupuolisuudeksi.
- Yksilöön ulkopuolelta kohdistettavia toimia.

Voi käytännössä olla mm.

- erilaisia terapioita, vertaisryhmiin osallistumista, sielunhoitoterapiaa, leiri tai retriitti, Raamatun lukemista, rukoilua, seksistä pidättäytymistä, heteroseksuaalisia seurustelusuhteita, muutospyrkimykset vaarantavien ystävyyssuhteiden lopettamista, itsetyydytyksestä pidättäytymistä, feminiinisyys- tai maskuliinisuusharjoituksia tai demonien tai pahojen henkien pois ajamista
- maasta pois viemistä ja eheytystoimia perheen/suvun kotimaassa, voi sisältyä ihmiskauppaa, pakkoavioliittoja.

Seta SUKUPUOLEN MONINAISUUDEN OSAAMISKESKUS

# Kyselytietoa Suomesta

- Taakasta voimavaraksi -hankkeen kysely ns. eheytyskokemuksista (2020), 64 vastaajaa
- valtaosa oli yrittänyt muuttaa suuntautumistaan tai sukupuoli-identiteettiä
- muutoksen tavoitteluun vaikutti valtaosalla ympäristön kielteiset asenteet homoudesta/transihmisyydestä, suorainainen paine muutospyrkimyksiin
- paine tullut yleisimmin uskonnollisista yhteisöistä, perheeltä ja suvulta sekä ystäväpiiristä, mainintoja myös koulu/oppilatos, terveydenhuollon ammattihenkilöt ja työpaikka

- Sinuiksi ry:n kysely terveydenhuollon ammattihenkilöille (2016, n =516)
- 76 % vastasi kunnioittavansa asiakkaan toivetta ja olevansa valmis työskentelemään asiakkaan kanssa hänen seksuaalisen suuntautumisensa muuttamiseksi
- myös Taakasta voimavaraksi -hankkeen kyselyssä näkyy toimijoina sairaanhoitajat, lääkärit ml psykiatrit ja psykologit

Seta SUKUPUOLEN MONINAISUUDEN OSAAMISKESKUS

# Asenteet ja paine

- "Uskonnollinen yhteisö, josta tulen, on yleisesti viestinnässään antanut ymmärtää, että homouden harjoittaminen on syntiä. Tämä on vaikuttanut minuun syvästi ajatusten tasolla, sillä olen kokenut, että minua ei hyväksytä sellaisena kun olen ja siksi olen pyrkinyt muuttamaan seksuaalista suuntautumista.”
- "Olin osana konservatiivista viidesläistä liikettä nuorena, ja siksi minulla ei ollut edes mahdollisuutta toteuttaa seksuaalista/romanttista suuntautumistani. Sukupuoli-identiteettiäni en edes uskaltanut kyseenalaistaa, eikä minulla ollut siihen mahdollisuutta.”
- "Sielunhoidollisessa keskustelussa minua painostettiin katkaisemaan yhteydenpito naiseen, jotarakastin romanttisessa mielessä. Sielunhoitaja toivoi, että olen häneen yhteydessä ja ilmoitan, mihin ratkaisuun päädyin. Koin tämän painostuksena, ikään kuin olisin tilivelvollinen tekemisistäni.”
- "seurakunnassa toitotetaan että kyllä me hyväksytään homot, mutta ei niiden tekoja, niin eihän siinä enää uskaltanut miettiä omaa identiteettiään yhtään. Koitti vaan painaa tunteet ja ajatukset taka-alalle.”
- "Suvussa, ja sitä kautta uskonyhteisössä johon sukuni kuuluu, on puhuttu koko nuoruuteni ajan pahimmillaan jopa homojen tappamisesta.”
- "Yksi parhaista kavereistani on ollut koko ajan sitä mieltä, että homouden toteuttaminen on syntiä. Hän katkaisi välini minuun, kun olin kihlautunut toisen miehen kanssa.”

→ Syntyykö halu ”eheytyä” omasta vapaasta tahdosta?

Seta SUKUPUOLEN MONINAISUUDEN OSAAMISKESKUS

# Vaikutukset

Suurimmalle osalle vastaajista ollut erittäin haitallisia seurauksia.

- "Tuhosi minut, minun itsetuntoni, minun seksuaalisuuteni. Olen rikki ja yritän korjata palasia."
- "Sairastuin vakaviin mielenterveysongelmiin enkä vieläkään elä vapaasti minuna. Enkä varmaan koskaan tule elämäänkään."
- "Koko episodi oli yksi osasyy syömishäiriön puhkeamiselle myöhemmin. Kokemus lisäsi omaa kokemusta itsestäni huonona, viallisena, vääränlaisena, sopimattomana."
- "Itsetunnon mureneminen, paniikkikohtaukset ja masennus. Alituinen pelko ja eristäytyneisyys sen seurauksena. Itsetuhoiset ajatukset. "
- "Koin niin suurta itsevihaa ja epäonnistumisen tunnetta, että yritin tappaa itseni useita kertoja. Mielenterveyteni tuhoutui samalla. Koen edelleenkin samoja tunteita lähinnä eri syistä saman teeman tiimoilta, mutta en pyri enää satuttamaan itseäni."

Seta SUKUPUOLEN MONINAISUUDEN OSAAMISKESKUS

# Eheytystoiminta loukkaa ihmisoikeuksia

**Euroopan ihmisoikeusvaltuutettu Dunja Mijatović (2023)**

- Eheyttämistoimet tarkoittavat erilaisia seksuaalisen suuntautumisen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun muuttamiseen tähtääviä toimenpiteitä. Nykytiedon valossa nämä toimet ovat epäeettisiä, haitallisia ja ne kielletään yhä useammassa maassa.
- Valtuutettu kehottaa kannanotossaan jäsenmaita:

1) keräämään tietoa eheyttämistoiminnasta,
2) varmistamaan täytäntöönpanokelpoiset ja sanktioita sisältävät kiellot tekijöille,
3) kieltämään eheyttämistoiminnan mainonta,
4) huomioimaan uhrien tuki- ja kuntoutuspalvelut,
5) lisäämään tietoisuutta näiden käytäntöjen kielteisistä seurauksista sateenkaari-ihmisille.

**Euroopan rasismin ja suvaitsemattomuuden vastainen komitea ECRI (2023)**

- suosittaa jäsenmaita kieltämään lailla kattavasti ja tehokkaasti kaikki toimet mukaan lukien niiden mainostamisen sekä edistämisen, joilla pyritään muuttamaan lapsen seksuaalista suuntautumista tai sukupuoli-identiteettiä tai niiden ilmaisemista
- suosittaa jäsenmaita ryhtymään tehokkaisiin toimenpiteisiin (ml. lakiin kirjatut kiellot tai ammatilliset koodistot) varmistaakseen, ettei ketään aikuinen joudu vastoin omaa tahtoaan tai pakotetusti sellaisten toimien kohteeksi, joiden tavoitteena on seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuoli-identiteetin ja niiden ilmaisun muuttaminen

Seta
SUKUPUOLEN MONINAISUUDEN OSAAMISKESKUS

# EU

**EU komissio (2020)**

- eheytystoiminta on yksi esimerkki haitallisista käytänteistä, joilla on vakavia seurauksia sateenkaari-ihmisten terveydelle

**EU:n parlamentti (2018)**

- tuomitsee eheytystoimet

# YK:n SOGIE-asioiden itsenäinen asiantuntija Victor Madrigal-Borloz ( 2020)

- ns. eheytystoiminta tulisi kieltää kaikkialla maailmassa
- eheytystoiminta loukkaa loukkaa:
  - oikeutta syrjimättömyyteen
  - oikeutta terveyteen
  - kidutuksen ja epäinhimillisen kohtelun kieltoa
  - lapsen oikeuksia.

- Toiminnan kitkemiseksi tulisi:

1) selvästi määritellä kiellettävät käytännöt

2) varmistaa, ettei julkisilla varoilla tueta tällaisia käytänteitä

3) kieltää niiden mainostaminen

4) kieltää kyseiset käytänteet terveydenhuollossa, uskontojen piirissä, koulutuksen ja kasvatuksen piirissä, paikallisyhteisöissä tai kaupallisissa palveluilla eli sekä julkisessa että yksityisessä toiminnassa

5) luoda rangaistusmenettely kiellon rikkomisesta ja tutkia ilmoitukset kiellon rikkomisesta

6) luoda tavat, joilla kohteiksi joutuneet ihmiset voisivat hakea hyvitystä.

Seta SUKUPUOLEN MONINAISUUDEN OSAAMISKESKUS

# Kieltoja eri maissa

Seuraamukset eri maissa vaihtelevat sakoista vankeusrangaistuksiin. Sakot 1000 eurosta kymmeniin tuhansiin ja vankeusrangaistukset parista kuukaudesta maksimissaan viiden vuoden rangaistuksiin.

Pohjoismaista Norja ja Islanti 2023

## Islanti

Laki kieltää ns. eheytystoiminnan **sekä aikuisille että lapsille,** sisältää sekä seksuaaliseen suuntautumiseen että sukupuoli-identiteettiin kohdistuvat toimet. Sanktiot myös mainonnasta, rahan vastaanottamiseta tai palvelun hallinoinnista.

## Norja

Kieltää psykoterapeuttiset, lääketieteelliset, vaihtoehtoiset tai uskontoon perustuvat tai muun systemaattisen toiminnan, joiden tarkoituksena on toisen henkilön seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuoli-identiteetin **muuttaminen, kieltäminen tai tukahduttaminen**. Kieltoa **sovellettaisiin myös norjalaisiin ulkomailla**. Esitys sisältää **markkinoinnin kiellon**.

Seta SUKUPUOLEN MONINAISUUDEN OSAAMISKESKUS

# Kiellot muissa maissa

Malta (2016)

Laki kieltää muutospyrkimyksiä kannustavan toiminnan laajasti, painotus on toiminnan jatkuvuudessa. Kielletty kaikki sellainen hoito, toiminta tai jatkuva pyrkimys, jonka tarkoituksena on muuttaa, ehkäistä tai poistaa henkilön seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti ja/tai sukupuolen ilmaisu. Alle 16-vuotiaat, mutta myös haavoittuvassa asemassa olevia aikuiset

Eheytyshoitojen antaminen kiellettiin sekä terveydenhuollon ammattilaisilta että maallikoilta. Lain rikkomisesta johtuvat sakot ovat kuitenkin korkeammat ammattilaisille. Maltan laki kieltää myös eheytystoiminnan markkinoinnin sakon uhalla.

# Uudemmat kattavampia

Ranska (2022)

- Laki kieltää pitkäkestoiset mielenterveyteen tai fyysiseen terveyteen vaikuttavat yritykset muuttaa toisen henkilön seksuaalista suuntautumista tai sukupuoli-identiteettiä. Korkeampi rangaistus voidaan määrätä, mikäli toimet on kohdistuneet alaikäiseen tai erityisen haavoittuviin henkilöihin.

Kanada (2022)

- Laki kieltää toisen ihmisen tietoisen altistamisen nk. eheytysterapialle, niiden tietoisen mainonnan, sekä nk. eheytysterapiasta johtuneen taloudellisen hyödyn vastaanottamisen. **Laki kieltää myös alaikäisten viemisen pois maasta eheytystoimintaan osallistumiseksi.**

Seta SUKUPUOLEN MONINAISUUDEN OSAAMISKESKUS

# Huomioitavaa

- Muutospyrkimyksille altistuneita ei saa syyllistää toimintaan osallistumisesta, heistä tulee puhua arvostavasti
- Altistuneet tarvitsevat asiantuntevaa tukea (esim. terapeutteja, jotka ymmärtävät, miksi muutokseen on pyritty), esim. järjestöillä hyvää toimintaa, joka tarvitsee jatkuvuutta
- Varmistettava, ettei sukupuolta vahvistavaa hoitoa tai tukea oman seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuoli-identiteetin pohtimiseksi kielletä.
- Toiminnan kieltämisen lisäksi tulee lisätä tietoa toiminnan haitallisuudesta uskonnollisten yhteisöjen piirissä ja kouluttaa sote-alan ammattilaisia sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuudesta.

Seta SUKUPUOLEN MONINAISUUDEN OSAAMISKESKUS